

ULUS BAKER • Yüzezbilim - Fragmanlar

ULUS BAKER 1960 doğumlu. ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nde çalıştı, yüksek lisans ve doktora yaptı. Çeşitli yayınevlerine katıda bulundu. *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'ni (İletişim, 1988) hazırlayan kadroda yer aldı. *Toplum ve Bilim* dergisi yayın kurulu üyeliği yaptı. Başka dergilerin yanı sıra *Birikim*'de yazıları yayımlandı. Birçok platformda dersleriyle, konferanslarıyla, "serbest" konuşmalarıyla, sanal ortamda yazışmalarıyla, hep insanlarla sohbet halinde oldu. 12 Temmuz 2007'de bu dünyadan ayrıldı.

Kitapları: *Aşındırma Denemeleri* (Birikim, 2000), *Kanaatlerden İmajlara* (Birikim, 2010), *Beyin Ekran* (Birikim, 2011), *Dolaylı Eylem* (Birikim, 2012), *Sanat ve Arzu* (İletişim, 2014).

İletişim Yayınları 2591 • Birikim Kitapları 25

Birikim Kitapları, İletişim Yayıncılık A.Ş.'nin markasıdır.

ISBN-13: 978-975-05-2346-5

© 2009 Birikim Yayıncılık Ltd. Şti.

1-3. BASKI 2009-2014, İstanbul

4. BASKI 2018, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Ege Berensel

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Begüm Güzel

DİZİN Cem Tüzün

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ULUS BAKER

Yüzeybilim - Fragmanlar

DERLEYEN *Ege Berensel*

Birikim Kitapları

İÇİNDEKİLER

***Rizom-düşünce: Spinoza, Tarde, Deleuze*..... 11**

1. "Kederli ruhlar" 13 • 2. Kullanışlı Bir Felsefe: Spinozacılık 13 • 3. Aşkın Spinozist İmajı 23 • 4. Spinoza ve Aşkın Diyalektiği 24 • 5. Spinoza: Hayatın Geometrisi 31 • 6. Bach ve Spinoza 41 • 7. Spinoza'nın Etika'sının Sunuluşu 43 • 8. Spinoza ve Siyaset Soruşturması 50 • 9. Spinoza ve Öteki Filozoflar 63 • 10. Spinoza Kitabı: *Ethica'nın Sırrı* 64 • 11. Spinoza ve Bahşetme 68 • 12. Spinoza ve "Ben" Meselesi 68 • 13. *Ethica* Okumaları I 70 • 14. *Ethica* Okumaları II 76 • 15. *Ethica* Okumaları III 78 • 16. *Ethica* Okumaları IV 83 • 17. Spinoza ve Duyguların Hesabı 85 • 18. İktidar ve Hükümet 98 • 19. Bilimsel Kuşkudan Bilimden Kuşkuya Doğru 109 • 20. Varolmak Farklı Olmaktır 125 • 21. "Dünyanın Şekli" 126 • 22. Tarde Postülları 127 • 23. Yaratımın Güçleri: Gabriel Tarde'da Ekonomi Politığe Karşı Ekonomi Psikoloji 133 • 24. Tarde ve Monadoloji 137 • 25. Tarde ve Durkheim 144 • 26. Tarde Sosyolojisi 145 • 27. Düşünmek, Hissetmek, Algılamak 156 • 28. Tıp ve Problemleri 165 • 29. Hastane Nedir? 166 • 30. Agamben: Tanık 169 • 31. Agamben: Hayat 170 • 32. Hukuk Modeline Karşı 171 • 33. Descartes Üzerine 174 • 34. Yine Descartes 177 • 35. Foucault Üzerine Notlar 180 • 36. Felsefe ve Kavram 182 • 37. Nietzsche, Çok-Tanrıcılık ve Parodi 190 • 38. Düşüncenin Kıvrımları ya da İçerisi (Özneleşme) 192 • 39. Kant Felsefesi Notları 193 • 40. Kant Üzerine Notlar 197 • 41. Korkunun Egemenliği ve Fransız Felsefesinin Sonu 198 • 42. Ceza Felsefesi 199 • 43. Zayıf Düşünceye Karşı: Hak ve Kudret 200 • 44. Mavi Yolculuk ve Felsefe 208 • 45. Genç Cumhuriyet'te İdeoloji ve Siyaset 210 • 46. Conative Speech 215 • 47. Ölümsüzlük Dersleri: Tanrıların Üretimi 215 • 48. Şeytanbilim 224 • 49. Vermeer ve Leeuwenhoek 225 • 50. Uysal Bedenler 228 • 51. Ayrıntıların Tarihi 231 • 52. Felsefede Tonlama 234 • 53. Felsefe ve Antikite 238 • 54. İshî'nin Adı Var! 242 • 55. Yatakta Ölmek 243 • 56. Yatakta Yaşamak 245 • 57. Sanat mı? 245 • Leibniz'i Öğrenmek 246 • 59. "Zamandan Başka Suç Yoktur..." 246 • 60. He-

gel'in Estetik Dersleri 247 • 61. Sanat ve Propaganda 250 • 62. Khronos ve Aion: Zaman Estetiği Üzerine Bir Deneme 258 • 63. Ilya Prigogine 268 • 64. Deleuze ve "Ötekiler" 269 • 65. "Il a dit toute la vérité" 281

Otonom-düşünce: Hardt, Negri, Lazzarato.....283

65. "Dünya bizim istediğimiz" 285 • 66. Bulmaca 285 • 67. Pratico-Inerte (Pratikte-Ölüm) 285 • 68. Pragmata 287 • 69. Otonomist Marksizm 295 • 70. İmparatorluk 296 • 71. İmparatorluk ve Pratico-Inerte 297 • 72. Otonomist Bir Tartışmaya Giriş 302 • 73. Gayrimaddi Emek ve Sanatsal Üretimi 304 • 74. Entelektüel Emek/Gayrimaddi Emek 308 • 75. Multitudo (Çokluk) 311 • 76. Dünyayı Değiştirmek 313 • 77. Kainatın Efendilerinin Ahmıklığı (Folly of our masters of the universe - Michael Hardt) 317 • 78. "Şenlikli Hareket" 318 • 79. Yeni-Hegelci Bir Marksizm 320 • 80. Wilberg 336 • 81. Düşünce Özgürlüğü 336 • 82. HAYIR!! 337 • 83. Kelebek Etkisi... 337 • 84. Suskunluk 338 • 85. Biraz Ekonomi... 338 • 86. Bir Atlantis düşüncesi! 339 • 87. Yeniden Yaklaşıyor İşte... 340

Oluş-düşünce: Kadın-oluş, Hayvan-oluş, Azınlık-oluş veya Minör-edebiyat: Woolf, Acker, Jünger.....341

88. Haecceitas 343 • 89. Orlando ya da Kadınlaşmak 350 • 90. Virginia Woolf: Rizom Metin 357 • 91. Bir Büyücü Olarak Virginia 361 • 92. Kilise Büyücülerini Neden Hep Yakar? 364 • 93. Cadılar ve Büyücüler 366 • 94. Filozofun Çocuklaşması 369 • 95. Seyredilecek Manzara Değil, Seyreden Bir Manzara 371 • 96. Virginia Woolf: Kent Algılanımları, Ayna Algılanımları 376 • 97. Hayvan-Oluş 378 • 98. Nakarat 379 • 99. Kumgüzeli 387 • 100. Duymak İçin Yapılmamış Kulaklar 389 • 101. Cemaat 390 • 102. Cemaat II 391 • 103. Gölgede 392 • 104. Azınlık Edebiyatı Nedir? 393 • 105. Alçaklık ve İhanet Kuramı: Borges 399 • 106. Pulculuk Üzerine 402 • 107. "Kaza" Üstüne 405 • 108. Vicdan: Romantizmin Ufku 406 • 109. Anadolu Halk Edebiyatı 417 • 110. Barbar, Vahşi, Uygur 427 • 111. Yaralarım Benden Önce de Vardı... 437 • 112. Kelimelerle Nasıl İş Görülür? 442 • 113. Sade ile Masoch: Ekonomi Politığı Karşı Diplomasi 445 • 114. Nasyonal Bolşevizme Doğru Dil Kaymaları 449 • 115. Akşam Biraz Fazla Kaçırılmışım, Ne Serüvendi Ama! 456 • 116. Kathy Acker: Kendi Dilini Bulmaya Reddiye 462 • 117. Kitap Nedir? 464 • 118. Beytambal 471 • 119. "Bir Kü-çü-cük Aslan-cık Varmış..." 472 • 120. Mezcup Edebiyatı 476 • 121. Manifesto 482 • 122. "Organsız Beden Kullanım Kılavuzu" 489

KAVRAM DİZİNİ.....495

AD DİZİNİ.....501

“... Bir yüzeybilim operasyonuna girişeceğiz şimdi. Öyle bir noktadan hareket ediyoruz ki, orada, çok özel olarak bir alkolün, ya da bir uyuşturucu bağımlısının, ya da fetih sırasındaki bir ordunun, tarihsel olarak belirli bir devletin, toplumsal oluşumların başına gelen bir şey – bütün bunlar tek bir eşdeğerlik düzlemi üzerinde değerlendirilecek. Bir düzlemden ötekine, ardından ilişkiler, şebekeler ortaya çıkacak, öyle ki bu düzlemler arasındaki farklar daha iyi anlaşılacak – demek ki her şeyi tek bir düzlem üzerindeymiş gibi ele alacağız: bir şeyler yapmakta olan biri... Bir şeyi ele geçirmeye, fethetmeye çıkmış bir göçebe... Bütün bunları tek bir ekrana yansıtmamak için hiçbir neden yok. Ama belli bir amaçla, çünkü bunlar kuşkusuz aynı şey değiller, ama hepsi arasında örülen dokuyu görmek gerekiyor. Neden bütün bunlar sözcelerin üretimi problemine bağlanıyorlar? Geçen defa, organsız bedenlerin üzerinde üreyen katman türlerini ayırt etmeye çalışmıştım – bunlar organsız bedenlerin işlemlerini bastırıyorlardı, daha doğrusu bizzat bastırmak, engellemek için vardılar. Yeniden oradan yola çıkıyorum. Her şey sanki organsız beden bir kez verildiğinde, işlemesi engelleniyormuş gibidir. Yine de nasıl işlediği konusunda bazı fikirlerle sahibiz – organsız bir beden... Bu herhangi bir şey olabilir: yaşayan bir beden olabilir, bir yer bir toprak olabilir, ne isterseniz o olabilir. Organsız beden bir kullanımı işaretler. Organsız bir bedeni bir kez varsaydığınızda – o hep maruz kalır, işte bu yüzden hiçbir zaman verilmiş olamaz, organsız beden dediğimiz bir sınır türüdür ki orada, bir arzular mantığı içinde, ya toprağa ayak basmak, ya da yörüngesine yaklaşmak gerekir. Evet, yapılabilecek en iyi şey ona yaklaşımdır, çünkü belki de, ona yönelmekten, yaklaşımdan fazlası yapılsaydı, o zaman organsız beden kendi üzerine devrilecek, çökecekti ve bize ölümcül suratını gösterecekti. Bir organsız beden edinmek için çok temkinli olmak gerekiyor, paramparça olmamak için son derece temkinli olmak gerekiyor, sabır gerekiyor...”¹

1 Gilles Deleuze, *Anti Ödip ve Bin Yayla* başlıklı Vincennes Ders Notları, 14/05/73, çev. Ulus Baker.

OKURA NOT

Elinizdeki derleme, Ulus Baker'in ardında bıraktığı, büyük kısmı basılmamış yazılara dayanıyor.

Metinler, Ulus'un çalıştığı yayınevlerinde, yaşadığı evlerde ve arkadaş evlerinde bulunan bilgisayarlarda "bıraktığı" yazıların yanı sıra Korotonomedy, Modvisart, Tarde dersleri, Özgürlükçü sol, Kıbrıs, Rhizomat, Foucault gibi elektronik gruplardaki mesajlar taranarak derlendi. Ulus'un dostları Özlem Sarıyıldız, Selda Tuncer, Hakan Topal, Adile Arslan Avar, Yeşim Eyüboğlu ve Hakan Serhan Sarıkaya yardımlarını esirge-mediler... Bütün bu parçaların ve katkıların toparlanması, Ege Berensel'in emeğinin ürünüdür.

Daha önce basılmış olan yazıların kaynakları gösterildi.

Bazı yazılar, yukarıdaki açıklamadan da çıkarılacağı gibi, uzun elektronik mektuplardır. Buralardaki hitaplar ve anılan arkadaş isimleri çıkartıldı.

Çeşitli kaynaklara yapılan atıflar, Ulus'un üslubunca, akademik resmiyetten uzak, bazen de mealendir.

Ulus Baker'in sinema ve montaj konusu başta olmak üzere başka yazılarından da derlemeler hazırlanacak.

***Rizom-düşünce:
Spinoza, Tarde, Deleuze***

1. “Kederli ruhların desteklemek ve propagandasını yapmak için bir despota ihtiyaçları olduğu gibi, despotun da amacına ulaşmak için ruhların kederlenmesine ihtiyacı vardır.” *Gilles Deleuze*

2. Kullanılışlı Bir Felsefe: Spinozacılık: *Bir Hayat:* Spinoza, çağdaş yorumcularından Antonio Negri'nin yazdığı gibi çağının bir “anomali”sidir. Üstelik 17. yüzyıl Hollandası gibi bir başka anomalinin içinde yaşamaktadır – din savaşlarıyla ve despotik-merkantilist rejimlerin iktidarları altında sarsılan Avrupa'nın “en özgür”, dolayısıyla en hoşgörölü diyarı... Spinoza, üçüncü kez de anomalidir – o dönemin Amsterdam'ında, birkaç kuşaklık bir geçmişe sahip, muhtemelen ya İspanyol ya da Portekiz göçmeni bir Yahudi ailesine doğmuştur. Çok değil 23 yaşında, dinsel ve ticari eğitim aldığı sinagog mektebinden, dahası cemaatten ve hayattan ihraç edilir. Başından geçen bir aforozdur – ve korkunçtur, çünkü hiçbir Yahudi genci, “doğal bir tüccar” olarak, onunla herhangi bir ticari ilişkiye giremeyecek, sokakta ona dört metreden fazla yaklaşmayacak, yazdığı hiçbir şeyi okumaya kalkışmayacaktır. Artık yalnızdır – Avrupa'nın en “özgür” ve “hoşgörölü” ülkesi Hollanda'nın sunduğu burjuva

şanslarını tadabilen gruplardan Kolejlilere (*Collegiates*) yaklaşıp önce; ardından da Descartes felsefesinden etkilenen bazı entelektüel çevrelere... Amsterdam'ı, özellikle bir Yahudi fanatik tarafından uğradığı hançerli saldırının ardından terk etmiştir – söylendiği kadarıyla, “hoşgörüsüzlüğün ne mene bir şey olduğunu” hep hatırda tutabilmek için, hançerle yırtılmış mantosunu da yanında taşıyarak. Tek geçim kaynağı öğrencilik yıllarında eğitimini aldığı “mercek yontuculuğudur”. Seyyardır ve pansiyon benzeri yerlerde yaşamaktadır. Bir dönem kendisini koruması altına alan Van der Ende adlı bir Protestan esnaf ve düşünürün kızı Margerita'ya tutulmuş olduğu söyleniyor. Bu konular oldukça karışıktır ama Spinoza yine kişiliğine uygun bir anekdot vermektedir bize: Evlenmek üzere kızın babası ondan Hıristiyanlığı seçmesini talep etmiş, o ise reddetmiştir... Olayın “gerçek” olması pek muhtemel değildir, ama Spinoza'nın öz yaşamöyküsünün temel bir özelliğini dışavurmaktadır: Bağımsızlık ve zihinsel özerklik... Asosyal biri asla olmadığı için, yavaş yavaş, kendi düşüncelerini yayabildiği bir dostlar ortamı oluşur çevresinde – her meslekten, tıynetten, dinden ve dilden insanlar; hekimler, esnaflar, zanaatkârlar, düşünürler, matematikçiler, tüccarlar... Düşünceleri yavaş yavaş gelişmeye ve yetkinleşmeye başlamıştır – Descartes felsefesini tartıştığı kısa çalışması ile *İlkeler*'i... Ardından, *Ethica*'sını yazmak üzere yarım bırakacağı *De Emendatione Intellectus* (Zihnin Tamirâtı Üstüne) adlı kitabı... Bu kitaplar “kamuya açık” kılınmazlar – bilindiği gibi, sahte adla yayımlanmış *Tractatus Theologicus Politicus*'undan (Tanrıbilimsel ve Siyasal Otorite Üstüne Çalışma) başka hiçbir kitabı sağlığında yayımlanmadı. Çalışmaları, yine de “dostlarının malıdır.” Yavaş yavaş ün kazanmaya başlar. Düşünceleri Avrupa ölçekli yayılmakta ve lanetlenmektedir. O sıralar Prusya Elektör'ünün üniversitesinde, özel hoca olarak ve iyi bir para karşılığında ders verme üzere bir davet alır: Bir Spinoza anekdotu daha – elektörün danışmanı Fabricius, “değerli bay Spinoza”nın “kamusal olarak kurulmuş düzene ve resmî kamusal dine aykırı düşen öğretilere” rağbet etmeyeceğinden “emindir”. Spinoza ise nazik cevabında teklifi

reddederken anlaşılın bundan hiç de “emin” değildir: “Majestelerinin ‘kamusal olarak kurulu’ öğretilerinin ‘sınırlarının’ ne-reye kadar düşünmesine izin vereceğinden, “kamusal olarak ders vermesinin” kendisini adadığı düşünme ve felsefe çabasından ne ölçüde feragat etmesini gerektireceğinden asla “emin” değildir. İkincisi, anlaşılın Elektör hazretleri Spinoza’nın düşüncelerinin “gelecekte ne olacağını” daha şimdiden “bilmektedirler”. Bu yüzden kalkıp gelmesine gerek yoktur. Son olarak, “görüşlerini ve öğretilerini yayma şansı” kendine tanındığı için verdiği dersler karşılığında para alması hiç de yakışık almaz. Öğrencilerinden para almaması gerekir bir öğretmenin, aksine onlara para vermelidir... Ve Spinoza’nın cebi her zaman delik olmuştur...

Yalnızca dostlarıyla paylaştığı yalnızlığını sürdürür... Ana kitabı *Ethica*’sını bitirir... Bir ara casuslukla suçlanır. Leibniz tarafından ziyaret edilir ve ona *Ethica*’sının bir nüshasını verir. İleride Leibniz Spinoza’yı ziyareti konusunda sorgulandığında “onun neler yaptığını denetlemek amacıyla” böyle bir ziyaret yaptığını söyleyecektir. Koruyucuları De Witt kardeşler, isyancı bir grup tarafından sokakta paralandığı zaman ilk ve son kez “soğukkanlılığını kaybederek” sokaklara fırlayıp bağırıp küfretmeye başlar. Evine dönmeye, pansiyon sahibi tarafından zorlukla ikna edilir...

1677 yılında aniden veremden ya da muhtemel bir akciğer hastalığından (cam yontma zanaatının bir mirası) öldüğünde geriye belirsiz miktarda yayımlanmamış yazı, kitap ve mektup bırakmıştır. Dostları bunların bir kısmını azar azar yayınlayarak onun “kötü ününe” katkıda bulunurlar – Leibniz Spinozacılığı yok etmek için elinden geleni yaparken, Locke, Hume gibi düşünürler de dahil olmak üzere hemen herkes onu lanetle-mekte ağız birliği içindedirler. Bayle *Felsefe Sözlüğü*’ndeki Spinoza makalesinde son ve kesin darbeyi vurur: Spinoza, bir asır boyunca artık “üzerinde düşünülmemesi”, “hatırlanmaması” gereken bir düşünürdür.

18. yüzyılın sonlarında Alman Romantikleri Spinoza’yı yeniden “keşfederler”: Lessing, özellikle de Goethe... Spinoza ev-

rensel bir uyumun dünyasıdır artık – Sturm und Drang’ın cehennemi gidişatından ve tinsel aşırılıklarından bunalan Romantiklerimiz, belli bir yanlış anlama dozuyla, hayranlık duydukları Spinoza’yı yüceltirler – akıl ile duygular dünyası arasındaki uzlaşmanın doruk noktası, hiç değilse anahtarı olarak Spinozacılık...

Alman Romantiklerinin çağdaşı Hegel ise, onlardan farklı olarak, iyice ikiyüzlüdür. Spinoza’yı kabul etmiş görünür ve her fırsatta “över”: Spinozacı olmadan filozof olunamaz... Spinoza erdemin simgesi değil, ta kendisidir... Buna karşın, Jena döneminden başlayarak Spinoza’yı ciddi bir takibat altında tutar – ne yapıp edip bu tuhaf ölçüde etkili ve sistemli düşünceyi altetmek, artık onunla işi bitirmek zorundadır. Mantık Bilimi’nin “Ölçü” başlıklı bölümünde bütün köprüleri attığına nihayet kanaat getirir: Bu adamın “olumluluğu” o kadar ölçsüzdür ki, hiçbir şeyin “yadsınmasına” olanak bile tanımamaktadır. Bu adam her yeri o kadar Tanrı’yla doldurmaktadır ki, insanın özgürlüğü gibisinden bir düşünceyi ta baştan yasaklamaktadır. Nihayet, Spinozacı olmadan filozof filan olunamaz ama, Spinoza’yla kalırsak “modern” olamayız...

Spinoza günümüz düşünce dünyasının içine bir kez daha doğmaktadır: Önce, Merleau Ponty’nin deyişiyle “ufak akılcılık” geleneği hatırlar onu.¹ Sonra Nietzsche, düşüncelerinin bütün önemli noktalarında aslında bunca yıldır Spinozacı olmuş olduğunu itiraf eder. Ardından, Althusser (ve ardılı Macherrey) Marx için (daha doğrusu Marksizmi ‘Hegelci diyalektikten arındırmak’ için) ünlü “dolaşmasını” Spinoza güzergâhından geçirir. Toni Negri gibi bir “İtalyan Marksisti” Spinoza’yı yalnızca bir “dolaşma aracı” olarak değil, “vahşetin bir çağırısı”, devrimci şiddetin doruğu olarak onaylar. Son olarak Deleuze, Spinoza’nın “tüm filozofların hükümdarı” olduğunu yazar –

1 Merleau-Ponty Spinoza’nın muhteşem masumiyetinin hakkını verenler arasında ilktir: Spinoza, Descartes ve Leibniz, “büyük akılcılığın” adamlarıdır – “olumlu bir sonsuzluğu” seyrederek ve çocuklar kadar büyük bir mutlulukla, yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan “bilimler” ile “metafizik tinin” arasını, hiçbirisini örselemeden bulmayı başarırlar (bkz. M. Merleau-Ponty, “Introduction”, *Les Philosophes celebres*).

hayatı ve eseri felsefeler arasında bir felsefe değil, felsefe adı verilen şeyin ta kendisidir...

Felsefe ve Anekdote: Hayatını anlatırken Spinoza'nın anekdotlarından bahsedip durduk. Bir filozof için "yaşamöyküsü" pek bir şey vermeyecektir. Bir yazar ya da sanatçıyı kavramak için gerekli boyutlardan biri olabilen yaşamöyküsü, genel olarak filozoflar hakkında pek bir şey anlatmaz bize. Filozoflar için, bize bıraktıkları anekdotlar önemlidir. Sözelimi Platon, Syracuse tiranı tarafından defedilir; Herakleitos dağa çekilerek tapınakta çocuklarla oyuna dalar; Empedokles kendini Etna yanardağına atar... Şimdi bir Spinoza anekdotu daha... Spinoza'nın "özel" dostlar çevresinden, biyografisinin yazarı düşünür Tschirnhaus anlatıyor: Spinoza'yı bir gün örümcek ağlarına sinekler atıp, nasıl hayatları için ölümüne mücadele ettiklerini seyrederek çocuk gibi kahkahalarla gülerken yakaladım... Bu anekdot, Spinoza adlı, 17. yüzyılın "dönek Yahudi", "lanetli" filozofunun portresinin ana çizgilerini gözlerimize önünde kurmaktadır: Hayat, her şeyin varlığını sürdürmek için belirsizce ve sonsuzca harcanan bir çabanın (*conatus* adını verir bu çabaya) süregidişidir... Yani sonsuzca bir akış... Tschirnhaus'un bahsettiği çocukluğu bu düşünürün inanılmaz güçteki düşüncesinin temel unsuru haline getiren işte bu özelliği, yani doğada mutlak bir masumiyeti varsaymasıydı. Bize belki bir "zalimlik" belirtisi olarak görünebilecek bu anekdot, *Ethica* yazarının asırlar öncesinden bize gönderdiği bir mesajdır aslında: Yaşam hiçbir surette "iyilik" ve "kötülük" terimleriyle sorgulanamaz. Hayat sürer... Yaşamın özü, amaçsızca ve belirsizce süregitmesidir.

Aynı anekdot, *Ethica*'ya ikinci bir anahtar sunar: Hayat, kaçınılmaz bir mücadele, bir kavga, zorunlu ve cebri bir akıştır. Bu akış üzerinde Tanrılar bile birbirlerini yemekte dirler (Almanların Tanrısı Osmanlıların Tanrısını "yiyecektir")... Ve biz, sarpına kadar "doğanın içindeki" varlıklar olarak, bu cehennemi akışa mahkûm görünüyoruz... Din savaşlarından yırtabilirsek, belki de iktidarını yeniden kuracak bir despotun egemenliği altına düşeceğiz.